

Advies taalbeleid in het Vlaamse hoger onderwijs

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
B-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99
info@vlor.be
www.vlor.be

Wijs beleid door overleg

Uitgebracht door de Raad Hoger Onderwijs op 14 februari 2017 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: Werkgroep Taalbeleid op 14 april, 10 mei, 21 juni, 9 september, 12 oktober, 12 december 2016 en 19 januari 2017 onder voorzitterschap van Kristiaan Versluys

Dossierbeheerder(s): Isabelle De Ridder

INHOUD

1	SITUERING	3
2	PROBLEEMSTELLING	3
	DEEL I: ZORG VOOR HET NEDERLANDS ALS INSTRUCTIETAAL	4
1	WAAROM INZETTEN OP TAALVAARDIGHEID NEDERLANDS?	4
2	BEZORGDHEDEN OMTRENT DE NEDERLANDSE TAALVAARDIGHEID	4
3	INITIATIEVEN AAN VLAAMSE HOGERONDERWIJSINSTELLINGEN VANDAAG	5
3.1	INITIATIEVEN TEN AANZIEN VAN STUDENTEN	5
3.1.1	Academische taalvaardigheid	5
3.1.2	Communicatieve vaardigheden	6
3.1.3	Buitenlandse studenten	6
3.2	PROFESSIONALISERING VAN DOCENTEN	6
	DEEL II: ANDERSTALIGE OPLEIDINGEN IN HET HOGER ONDERWIJS: EEN ANDERE TAAL DAN HET NEDERLANDS ALS ONDERWIJSTAAL	7
1	ENGELSTALIGE OPLEIDINGEN IN EUROPA	7
1.1	CIJFERGEGEVENS	7
1.2	KENMERKEN VAN INSTELLINGEN MET EEN GROOT AANTAL ENGELSTALIGE PROGRAMMA'S	7
1.3	REGIONALE VERSCHILLEN IN EUROPA	7
1.4	MOTIVATIES VOOR HET AANBIEDEN VAN ENGELSTALIGE OPLEIDINGEN	8
1.5	MOGELIJKE BEZWAREN VOOR HET AANBIEDEN VAN ENGELSTALIGE OPLEIDINGEN	9
2	ANDERSTALIGE OPLEIDINGEN: SITUATIE IN VLAANDEREN	9
2.1	REGELGEVING	9
2.2	CIJFERGEGEVENS	10
	DEEL III: VERHOUDING NEDERLANDS/ENGELS	12
1	DOMEINVERLIES VAN HET NEDERLANDS IN DE BREDE MAATSCHAPPIJ	12

2 HOE BEDREIGEND IS HET ENGELS VOOR HET NEDERLANDS IN HET HOGER ONDERWIJS?	12
DEEL IV: AANBEVELINGEN	14
1 HET BELANG VAN EEN TAALBELEID IN VLAAMSE INSTELLINGEN HOGER ONDERWIJS	14
2 ZORG VOOR HET NEDERLANDS ALS INSTRUCTIETAAL	14
2.1 INITIATIEVEN TEN AANZIEN VAN STUDENTEN	15
2.2 HET OPLEIDINGSNIVEAU/CURRICULUM	15
2.3 PROFESSIONALISERING VAN DOCENTEN	15
3 ZORG VOOR HET NEDERLANDS ALS BESTUURSTAAL/OMGANGSTAAL	15
3.1 INITIATIEVEN TEN AANZIEN VAN STUDENTEN	15
3.2 INITIATIEVEN TEN AANZIEN VAN DOCENTEN	16
4 HET AANBOD ANDERSTALIGE OPLEIDINGEN	16
4.1 KWALITEITSEISEN	16
4.2 KANSENGROEPEN	16
4.3 GEEN/ANDERE QUOTA	16
5 BESLUIT	17

1 Situering

In zijn eerdere adviezen over de taalregeling in het hoger onderwijs heeft de Vlor telkens gepleit voor een vereenvoudiging en een versoepeling.¹ Met dit nieuwe advies wil de raad de discussie over de taalregeling verdiepen. Hij is ervan overtuigd dat de zorg voor het Nederlands, het anderstalige aanbod en de onderlinge verhouding deel uitmaken van een echt taalbeleid waarvan alle instellingen werk moeten maken en waarvoor zij het vertrouwen van de overheid moeten krijgen. De Vlor denkt in dit advies niet zozeer na over de bestaande taalregeling, maar over het 'ideale' taalbeleid voor het Vlaamse hoger onderwijs.

2 Probleemstelling

De Vlor is enerzijds voorstander om de Nederlandse taal te waarderen en te beschermen, te bestendigen en te versterken als wetenschappelijke taal. Anderzijds is er het belang van openheid tegenover internationale uitwisseling en een goede voorbereiding van studenten op de mondiale professionele omgeving.

De raad pleit voor een evenwicht. Hij is geen vragende partij om te raken aan de status van het Nederlands als primaire onderwijstaal, maar vindt het wel essentieel dat de studenten in het Vlaamse hoger onderwijs goed voorbereid worden op een rol in de internationale kennismaatschappij. Zowel een goede Nederlandse taalvaardigheid als kennis en gebruik van vreemde talen, in het bijzonder het Engels, zijn hierbij belangrijk.

Hoe kunnen we dit evenwicht bewerkstelligen en ervoor zorgen dat de slinger niet te sterk naar de ene of andere kant uitzwaait? De Vlor is ervan overtuigd dat het antwoord op die vraag ligt in zowel de versterking van de taalvaardigheid Nederlands als in een weloverwogen gebruik van een andere taal als instructietaal (veelal het Engels).

---

¹ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Hoger Onderwijs. [Advies over het voorontwerp van integratiedecreet](#), 14 februari 2012. Vlaamse Onderwijsraad, Raad Hoger Onderwijs. [Advies over de implementatie van de nieuwe taalregeling in het hoger onderwijs](#), 20 maart 2013. Vlaamse Onderwijsraad, Raad Hoger Onderwijs. [Advies over de implementatieproblemen van de taalregeling hoger onderwijs](#), 29 januari 2015.

DEEL I: Zorg voor het Nederlands als instructietaal

1 Waarom inzetten op taalvaardigheid Nederlands?

In een adviesrapport van 2015 wijst de Taalunie drie redenen aan waarom hogeronderwijsinstellingen best inzetten op taalvaardigheid in het Nederlands:²

- Taalvaardigheid is de basis voor de verwerving van essentiële competenties zoals kritisch denken, probleemoplossend vermogen en creativiteit;
- Taalvaardigheid is een noodzakelijke voorwaarde voor studiesucces, aangezien taal- en denkvaardigheden sterk zijn verbonden;³
- De aandacht voor taalvaardigheid in het hoger onderwijs zorgt voor een kwaliteitsverhoging in andere onderwijsdomeinen, bijvoorbeeld als de taalvaardigheid van leraren-in-opleiding gestimuleerd wordt, zullen zij als leraren ook meer aandacht besteden aan de taalvaardigheid van hun leerlingen in het basis en secundair onderwijs.

2 Bezorgdheden omtrent de Nederlandse taalvaardigheid

In datzelfde adviesrapport geeft de Taalunie aan dat er twee bezorgdheden zijn omtrent de kwaliteit van de Nederlandse taalvaardigheid van hogeronderwijsstudenten:

- de taalcompetenties van startende studenten:
De instroom in het hoger onderwijs wordt in toenemende mate heterogener. Dat impliceert meer verscheidenheid op het niveau van taalvaardigheid;
- de taalvaardigheid van uitstromende studenten:
Van de afgestudeerden uit het hoger onderwijs kan immers worden verwacht dat hun taalcompetenties verder reiken dan die welke ze in het secundair onderwijs hebben verworven. Aangezien het niet vanzelfsprekend is dat hogeronderwijsstudenten hun academische taalvaardigheid zelfstandig ontwikkelen doorheen hun studieloopbaan, is er nood aan een taalbeleid dat focust op het bereiken van een hoog eindniveau. De kennis van het (academisch) Nederlands moet daarom tijdens de opleiding in het hoger onderwijs verder worden ontwikkeld.

---

² Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren – Nederlandse Taalunie. 2015. *Adviesrapport Vaart met Taalvaardigheid. Nederlands in het hoger onderwijs.*

³ Deze bevinding komt ook naar voren in het onderzoek van De Wachter, L., Heeren, J., Marx, S. & Huyghe, S. (2013). 'Taal: noodzakelijke, maar niet enige voorwaarde tot studiesucces'. *Levende Talen Tijdschrift*, 14(4), pp. 28-37. Dit onderzoeksteam ging de samenhang na tussen een taaltoets academisch Nederlands en het studiesucces door bij eerstejaarsstudenten de scores van die toets te correleren met de resultaten van de examens een half jaar na de start van het academiejaar. Er werd een matige maar significante correlatie gevonden. Weinig studenten die slecht scoren op de taalttest, scoren toch goed op de examens. Die gegevens lijken aan te sluiten bij de stelling dat taalvaardigheid een noodzakelijke voorwaarde tot slagen is. Verdere analyses van dezelfde onderzoekers suggereren dat waarschijnlijk een bepaalde basiskennis van het Nederlands nodig is om te slagen. Heeft men die niet, dan wordt slagen problematisch (Heeren, J. 9 september 2016, *Academische taalvaardigheid: noodzakelijk maar niet voldoende voor studiesucces*. Presentatie in het kader van de werkzaamheden van de Vlor-werkgroep Taalbeleid).

3 Initiatieven aan Vlaamse hogeronderwijsinstellingen vandaag⁴

Zowel in- als uitstromende studenten kunnen zich vandaag de dag steeds minder goed uitdrukken in het Nederlands.⁵ Vlaamse hogeronderwijsinstellingen erkennen dat de schrijf- en leesvaardigheden van studenten tekortschieten en spelen hierop in. Zo nemen zij reeds heel wat initiatieven die een betere beheersing van de Nederlandse taalvaardigheid beogen.

Een taalbeleid gericht op Nederlandse taalvaardigheid streeft drie doelstellingen na: het verhogen van de slaagkansen van studenten, het bevorderen van de academische taalvaardigheid voor studie en beroep en het bijwerken van de taalcompetenties van het onderwijzend personeel.

Een adequaat taalbeleid focust dus niet uitsluitend op studenten. Er moet ook aandacht zijn voor het docenten-, opleidings- en instellingsniveau. Zo moeten docenten over de nodige competenties beschikken om de taalvaardigheid bij studenten te stimuleren. Op opleidings- en instellingsniveau moeten de voorwaarden gecreëerd worden om acties ter bevordering van de Nederlandse taalvaardigheid te implementeren, te monitoren en, indien nodig, bij te sturen.

3.1 Initiatieven ten aanzien van studenten

3.1.1 Academische taalvaardigheid⁶

Heel wat instellingen voorzien taaltesten die de startcompetenties van instromende studenten nagaan. In sommige instellingen zijn die testen vrijblijvend, in andere verplicht. Ze worden niet in alle instellingen voor alle opleidingen georganiseerd. Deze taaltoetsen geven een indicatie van het niveau van taalvaardigheid dat de student nodig heeft om te functioneren binnen een academische context. Indien nodig of gewenst, kan de student nadien een beroep doen op verschillende soorten van taalondersteuning zoals werksessies, taaltrainingen, schrijfcentra, online tools of individuele begeleiding bij een taalcoach verbonden aan de opleiding. In sommige instellingen wordt de ondersteuning aangeboden in de vorm van een monitoraat. De taalondersteuning vindt plaats in samenwerking met de opleiding door het aanbieden van presentaties, introducties, feedbacksessies en/of workshops. Verder is er ook een open aanbod, waarbij studenten kunnen deelnemen aan workshops of individuele begeleiding. Vaak wordt ook een (digitale) basiscursus academisch Nederlands ter beschikking gesteld. In andere instellingen zijn er consultmomenten waarop studenten terecht kunnen bij taalbegeleiders met vragen over academisch taalgebruik. Nog andere instellingen integreren een opleidingsonderdeel academisch Nederlands dat verplicht wordt als te weinig studenten slagen voor de initiële taalttest.

Een bevraging bij studenten geeft aan dat zij de voorkeur geven aan een geïntegreerde begeleiding. Afzonderlijke taallessen vallen minder in de smaak omdat deze te zeer gericht zijn

---

⁴ Tenzij anders aangegeven: De Moor, A. 10 mei 2016. *Taalbeleid in het hoger onderwijs*. Presentatie gegeven in het kader van de werkzaamheden van de Vlor-werkgroep Taalbeleid.

⁵ Zenner, Eline, Speelman, Dirk & Geeraerts, Dirk. 2013. 'Macro and micro perspectives on the distribution of English in Dutch. A quantitative usage-based analysis of job ads.' *Linguistics* 51(5), 1019-1064.

⁶ Tenzij anders aangegeven: De Moor, A. 10 mei 2016. *Taalbeleid in het hoger onderwijs*. Presentatie gegeven in het kader van de werkzaamheden van de Vlor-werkgroep Taalbeleid.

op het elementaire niveau. Verder velden de studenten een negatief oordeel over zelfstandige oefenpakketten. Ook de docenten merkten op dat de studenten voornamelijk nood hebben aan een persoon die hen begeleidt. Anders is de drempel te hoog en/of de motivatie te laag om zich in te zetten voor taalondersteuning.⁷

3.1.2 Communicatieve vaardigheden

Instellingen hoger onderwijs zetten vandaag ook in op communicatieve vaardigheden, ook in opleidingen waar dit op het eerste gezicht minder evident is, zoals ingenieursopleidingen. Dit sluit aan bij het onderzoek van Lievens (2013) dat demonstreert hoe belangrijk communicatievaardigheden zijn binnen het ingenieursberoep.⁸ In sommige instellingen ontwikkelt men leerlijnen communicatie voor steeds meer opleidingsprogramma's.

3.1.3 Buitenlandse studenten

Ook voor anderstalige studenten is kennis van het Nederlands essentieel om de integratie te bevorderen en om met succes een Nederlandstalige opleiding af te werken. Ook voor hen is vaak taalondersteuning voorzien onder de vorm van bijvoorbeeld een 'taaljaar Nederlands' of zogenaamde voortrajecten. Deze laatste worden wel niet altijd door de instellingen zelf voorzien, maar worden ook aangeboden in verschillende talencentra.

3.2 Professionalisering van docenten

Als men wil inzetten op een goede taalvaardigheid Nederlands van hogeronderwijsstudenten, is het cruciaal dat er aandacht is voor professionalisering van docenten. Zo voelen sommige docenten zich niet bevoegd om taalvaardigheid te evalueren of is hun taalniveau onvoldoende. Enkele instellingen hebben daarom een handleiding uitgewerkt met de belangrijkste richtlijnen om bijvoorbeeld opdrachten te evalueren. Docenten kunnen dit te allen tijde raadplegen. Verder zetten instellingen ook in op taalontwikkelen lesgeven door het aanbieden van didactische pakketten met instructiefilmpjes, leidraad, opdrachten, kijkwijzers e.d.

---

⁷ <http://ilt.kuleuven.be/cursus/taalvast.php>

⁸ Lievens, J. 2013. 'Are communication skills important for engineers? A relevant research question for engineering students and curriculum designers'. 41th SEFI Conference, 16-20 September 2013, Leuven, Belgium.

DEEL II: Anderstalige opleidingen in het hoger onderwijs: een andere taal dan het Nederlands als onderwijstaal

1 Engelstalige opleidingen in Europa

1.1 Cijfergegevens⁹

Op basis van een longitudinale studie blijkt dat er een groei is van Engelstalige opleidingen in het hoger onderwijs in Europa, tenminste als enkel naar de absolute cijfers gekeken wordt. Het aantal Engelstalige programma's steeg van 725 in 2001 naar 2389 in 2007 en 8089 in 2014. Het grootste aantal Engelstalige opleidingen wordt in Nederland aangeboden. Andere grote aanbieders van Engelstalige programma's zijn Duitsland, Zweden, Frankrijk en Denemarken.

Ondanks de groeiende tendens van Engelstalige opleidingen, blijft het aanbieden ervan eerder uitzonderlijk. Slechts 6 % van alle programma's is volledig in het Engels. Bovendien schrijft maar een klein aandeel van de studenten in Europa zich in voor deze opleidingen. In 2014 ging het om niet meer dan 1,3 % van de totale studenteninschrijvingen.

1.2 Kenmerken van instellingen met een groot aantal Engelstalige programma's¹⁰

Voornamelijk instellingen die doctoraten aanbieden, een grote studentenpopulatie hebben en een grote variëteit in hun opleidingsaanbod hebben, bieden Engelstalige programma's aan. 80 % van de Engelstalige programma's bevindt zich op masterniveau, slechts 20 % op bachelorniveau. In de bacheloropleidingen is nog weinig sprake van verengelsing. Het grootste aandeel Engelstalige opleidingen wordt aangeboden in de sociale wetenschappen, onderneming en recht (35 %), gevolgd door de wetenschappen (23 %) en de ingenieurswetenschappen, productie en constructie (18 %). Sociale wetenschappen, onderneming en recht bieden de meeste Engelstalige programma's op bachelorniveau aan (42 %).

1.3 Regionale verschillen in Europa

Belangrijk om op te merken, is dat er grote regionale verschillen zijn wat betreft het aanbieden van Engelstalige opleidingen en het aantal studenteninschrijvingen. De Engelstalige programma's komen het meeste voor in de Scandinavische landen, waar 61 % van de hogeronderwijsinstellingen bachelor en/of masters volledig in het Engels aanbiedt. 20 % van alle programma's valt er binnen de categorie 'volledig Engelstalige opleiding' en 5 % van de totale studentenpopulatie volgt een dergelijke opleiding. Centraal Europa en de Baltische staten volgen met respectievelijk 44,5 % en 38,7 %. In deze regio valt ongeveer 10 % van alle programma's binnen deze categorie met 2 % van de studentenpopulatie die in deze opleidingen ingeschreven is. In de overige landen biedt maximum 20 % van de instellingen Engelstalige programma's aan.

---

⁹ Wächter, B. & Maiworm, F. (eds). 2014. *English-Taught Programmes in European Higher Education The State of Play in 2014*. NE: ACA Papers, pp. 43-48.

¹⁰ Tenzij anders aangegeven: Wächter, B. & Maiworm, F. (eds). 2014. *English-Taught Programmes in European Higher Education The State of Play in 2014*. NE: ACA Papers, pp. 50-55.

Daarbij gaat het om maximum 5 % van alle programma's met niet meer dan 1 % van de studenten die in deze opleidingen ingeschreven is.

Nederland is, na Ierland en het Verenigd Koninkrijk, het land binnen de EU waar Engels het vaakst als instructietaal gehanteerd wordt in het hoger onderwijs en laat daarbij zelfs de Scandinavische landen ver achter zich. Volgens cijfers van de Taalunie (2016) is het Engels in 50 % van de universitaire masteropleidingen ingeburgerd als instructietaal.¹¹ Voornamelijk bij landbouw en natuur (94 %), techniek (91 %) en economie (82 %) heeft het Engels in de universitaire masters een rol als instructietaal. Dit staat sterk in contrast met de bacheloropleidingen waar slechts 5 % van de opleidingen het Engels als instructietaal gebruikt. Recente cijfers – op basis van een bevraging van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) bij de Nederlandse instellingen – geven aan dat aan de universiteiten 69 % van de masteropleidingen in Nederland volledig in het Engels aangeboden wordt.¹²

1.4 Motivaties voor het aanbieden van Engelstalige opleidingen

Hogeronderwijsinstellingen halen diverse redenen aan om Engelstalige opleidingen aan te bieden. Zij zien dit meestal als een manier om buitenlandse studenten aan te trekken en meer specifiek 'brain gain' te promoten. Ook kan men zo studententekorten in de eigen instelling compenseren.¹³

Verder bevorderen Engelstalige opleidingen de ontwikkeling van internationale competenties nodig voor het leven en werken in een internationale maatschappij. Door middel van Engelstalige opleidingen breiden Nederlandstalige studenten immers hun kennis van het Engels uit en staan ze sterker op de internationale markt.¹⁴

Het is onmiskenbaar ook zo dat de voorbije jaren het Engels in stijgende lijn de status verworven heeft van een wereldwijd gebruikte lingua franca. Vooral binnen bepaalde disciplines zoals de natuur- en ingenieurswetenschappen is het Engels zeer aanwezig. Zowel voor wetenschappelijke communicatie als voor wetenschappelijke publicatie wordt in grote mate voor het Engels gekozen. Dit heeft ook een impact op het wetenschappelijk onderwijs. Door onderwijs in het Engels aan te bieden, wordt de toegankelijkheid van kennis vergroot, vindt er een grotere kennisuitwisseling plaats en ontstaat een meer open houding, wat resulteert in een hogere kwaliteit van het onderwijs. Op deze manier stijgen hogeronderwijsinstellingen ook op internationale rankings, waardoor ze aan positionering winnen en een mogelijk grotere rol van betekenis krijgen binnen de internationale wetenschapsbeoefening.¹⁵

---

¹¹ Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren. September 2016. *Nederlands als taal van wetenschap en hoger onderwijs*.

¹² Cijfers aangeleverd door de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen op basis van een bevraging (cijfers voor de universiteiten).

¹³ Wächter, B. & Maiworm, F. (eds). 2014. *English-Taught Programmes in European Higher Education The State of Play in 2014*. NE: ACA Papers, pp. 50-55.

¹⁴ Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren. September 2016. *Nederlands als taal van wetenschap en hoger onderwijs*.

¹⁵ Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren. September 2016. *Nederlands als taal van wetenschap en hoger onderwijs*.

Engelstalige opleidingen worden ook aangeboden omdat contact met buitenlandse studenten de kans vergroot op het verwerven van vaardigheden die noodzakelijk zijn in een multiculturele maatschappij.¹⁶

1.5 Mogelijke bezwaren voor het aanbieden van Engelstalige opleidingen

Er zijn ook redenen om niet te kiezen voor een aanbod Engelstalige opleidingen, bijvoorbeeld onvoldoende kennis van het Engels van docenten (wat resulteert in een kwaliteitsverlies), een tekort aan middelen of personeelsleden of de vrees om onvoldoende studenten aan te trekken in de Engelstalige opleidingen. Ook de wetgeving kan een struikelblok vormen: in verschillende landen in Centraal Europa en in de meeste landen met meer dan een officiële taal vraagt men namelijk een equivalent voor het Engelstalige programma in de taal van de regio. Dit maakt het aanbieden van Engelstalige opleidingen complexer.¹⁷

Daarnaast is er de bezorgdheid dat de verengelsing kan resulteren in meer sociale ongelijkheid, omdat Engelstalige instructie mogelijk de toegang beperkt voor groepen van lagere socio-economische status.¹⁸ De Vlor wees er in zijn advies van 2008 al op dat een Engelstalige opleiding de moeilijkheidsgraad van de opleiding verhoogt, wat het studierendement van (zwakkere) studenten negatief kan beïnvloeden en een mogelijke extra drempel tot het hoger onderwijs kan betekenen, vooral voor doelgroepstudenten.¹⁹ Men stelt echter vast in de instellingen hoger onderwijs, dat studenten met een migratie-achtergrond meer en meer affiniteit krijgen met het Engels. Voor heel wat studenten uit kansengroepen hoeft een anderstalige opleiding geen drempel te betekenen, maar wordt het eerder een kans.

Ten slotte moet ervoor gezorgd worden dat de verengelsing niet leidt tot diglossie: maatschappelijke tweetaligheid waarbij het Engels een hogere status heeft dan het Nederlands. Ook de Europese Unie en Europese Commissie zien de mogelijke overheersing van het Engels als een bedreiging voor de levendigheid van de nationale taal en pleiten in dat opzicht voor meertaligheid. Het Nederlands mag uiteraard niet herleid worden tot huis-, tuin- en keukentaal terwijl het Engels als wetenschapstaal wordt erkend.²⁰ De Vlor gaat hier verder in dit advies nog dieper op in (zie deel III).

2 Anderstalige opleidingen: situatie in Vlaanderen

2.1 Regelgeving

In Vlaanderen is het gebruik van een andere onderwijstaal dan het Nederlands aan een strikte regelgeving onderworpen, de zogenaamde taalregeling. De Vlaamse hogeronderwijsinstellingen kunnen binnen Nederlandstalige opleidingen maximum 18,33 % in een initiële bacheloropleiding

---

¹⁶ Wächter, B. & Maiworm, F. (eds). 2014. *English-Taught Programmes in European Higher Education The State of Play in 2014*. NE: ACA Papers, pp. 60-61.

¹⁷ Wächter, B. & Maiworm, F. (eds). 2014. *English-Taught Programmes in European Higher Education The State of Play in 2014*. NE: ACA Papers, pp. 60-61 en p. 19.

¹⁸ Dearden, J. 2014. *English as a medium of instruction – a growing global phenomenon*. Oxford: British Council /E484.

¹⁹ Vlaamse Onderwijsraad. Raad Hoger Onderwijs. [Advies over de taalregeling hoger onderwijs](#). 11 maart 2008.

²⁰ Nederlandse Onderwijsraad. 2011. *Weloverwogen gebruik van Engels in het hoger onderwijs*, p. 15.

en maximum 50 % in een initiële masteropleiding van de opleidingsonderdelen van het modeltraject doceren in een andere onderwijstaal dan het Nederlands.²¹ Om een anderstalige initiële bachelor- of masteropleiding te kunnen aanbieden, moet de instelling een aanvraag indienen bij de Commissie Hoger Onderwijs. Die kijkt na of aan een aantal randvoorwaarden is voldaan:

- De instelling moet de aanvraag motiveren:
De meerwaarde voor de student en het afnemend veld en de functionaliteit voor de opleiding moet worden aangetoond.
- Er moeten voldoende garanties aanwezig zijn inzake kwaliteit en democratisering:
Het gaat hierbij over de vereiste onderwijstaalkennis van de docenten en de door de instellingen aangeboden bijscholingsmaatregelen voor studenten en docenten (bij onvoldoende kennis van de onderwijstaal).
- Er moet aan de equivalentievoorwaarde voldaan zijn:
Binnen de Vlaamse Gemeenschap wordt een equivalente initiële bachelor- of masteropleiding aangeboden waarbij de student een opleidingstraject volledig in het Nederlands kan volgen.
- Maximaal 6 % van de bacheloropleidingen en 35 % van de masteropleidingen in heel Vlaanderen mag in een andere taal dan het Nederlands aangeboden worden.

2.2 Cijfergegevens

Decretaal is in Vlaanderen ook voorzien dat instellingsbesturen in hun jaarverslag rapporteren over hun beleid rond het gebruik van een andere onderwijstaal dan het Nederlands.²² Op basis van die gegevens maakt de overheid een jaarlijks 'Taalverslag' op.²³ Zo weten we dat in 2015 10 anderstalige initiële bacheloropleidingen werden georganiseerd, op een totaal van 541. Dit is 1,85 %. In 2012 was dit 1,58 %, in 2013 1,43 % en in 2014 1,95 %. In 2015 werden er 98 anderstalige initiële masteropleidingen georganiseerd, op een totaal van 454. Dit is 21,59 %. In 2012 was dit 17,84 %, in 2013 19,72 % en in 2014 20,77 %.

Bijzondere vaststellingen bij deze cijfers met betrekking tot:²⁴

- de aanvragen:
  - Alle ontvankelijke dossiers zijn positief beoordeeld door de Commissie Hoger Onderwijs;
  - Sinds 2013 werd slechts een nieuwe aanvraag van een academische bachelor ontvangen (een aanvraag met afwijking voorwaarde Nederlands equivalent);
  - Het aantal aanvragen blijft vrij constant en beperkt;
  - In 2015 werden drie aanvragen door één hogeschool ingediend.
- de verdeling over de studiegebieden:
Bij de grootste aanbieders van anderstalige opleidingen in Vlaanderen, zijn de opleidingen evenredig verdeeld over alle studiegebieden. In het algemeen worden de meeste anderstalige opleidingen aangeboden in het studiegebied Toegepaste wetenschappen.
- het aantal studenten en hun herkomst:

---

²¹ Besluit van de Vlaamse Regering tot codificatie van de decretale bepalingen betreffende het hoger onderwijs. 27 februari 2014. Artikel II.261, §3.

²² Artikel IV.89 van de Codex Hoger Onderwijs.

²³ Cijfers voor 2014-2015. Cijfers aangeleverd door het departement Onderwijs en Vorming.

²⁴ Het gaat hierbij enkel om de initiële opleidingen.

- Over het algemeen zijn de deelnemers aan anderstalige initiële opleidingen niet-Belgen, maar anderstalige bacheloropleidingen zijn ook soms vrij succesvol bij Belgen. Bijvoorbeeld de academisch gerichte Bachelor of Business Administration van de KU Leuven (178 Belgen en 232 niet-Belgen) en de professioneel gerichte Bachelor of Multimedia and Communication Technology – Digital Arts and Entertainment van de Howest (210 Belgen en 49 niet-Belgen).
  - de meeste studenten uit het Nederlandstalige equivalent zijn Belg.
- de onderwijstaal:
- Slechts een masteropleiding wordt in het Frans gedoceerd: Master en langue et littérature françaises (KU Leuven) en één bacheloropleiding (verpleegkunde, Odisee) is meertalig (Nederlands, Frans en Engels). De Hogere Zeevaartschool biedt opleidingen aan in het Nederlands en het Frans. Er worden ook opleidingsonderdelen in het Engels aangeboden.
- Vrijstellingen op de equivalentieregel:
- Hiervan maakten in 2014-2015 slechts 7 opleidingen gebruik. De motivering voor deze aanvragen is dat een volledige opleiding in het Nederlands organiseren onmogelijk blijkt, de anderstalige opleiding een verderzetting is van het Erasmus Mundus label, of dat de anderstalige opleiding in hoofdzaak gericht is op het aantrekken van buitenlandse studenten.

DEEL III: Verhouding Nederlands/Engels

1 Domeinverlies van het Nederlands in de brede maatschappij

In onze hedendaagse maatschappij wint het Engels aan terrein. De vraag is of dit een bedreiging vormt voor de positie van het Nederlands. Onderzoek toont aan dat het Nederlands invloed moet afstaan aan het Engels, maar dat dit beperkt is tot specifieke domeinen zoals de reclame of de vacatureberichten. We nemen in het Nederlands ook Engelse woorden over, maar die moeten aan heel wat eisen voldoen vooraleer te worden opgepikt. Zo heeft een Engelse term vooral veel kans om te worden overgenomen als er nog geen Nederlands equivalent bestaat. Anders is de concurrentie van het Nederlandse woord te groot. Ook de lengte van het woord speelt een rol. Hoe korter het woord, hoe meer kans dat het zijn plaats in het Nederlands snel inneemt. Er is dus zowel domeinverlies als woordverlies, maar dit is beperkt.²⁵

Taal heeft een dubbele functie: taal doet dienst als instrument om gedachten en ideeën over te brengen, maar taal is ook een manier om de identiteit van een persoon uit te drukken. Wat dat laatste betreft vormt het gebruik van het Engels geen bedreiging.²⁶

2 Hoe bedreigend is het Engels voor het Nederlands in het hoger onderwijs?

In Europa worden steeds meer opleidingen in het Engels georganiseerd, maar relatief gezien is dit nog steeds slechts een klein aandeel van het aanbod. Er worden vooral Engelstalige masteropleidingen georganiseerd. Slechts een klein aandeel van de studenten schrijft zich voor deze opleidingen in. Nederland vormt hierop de grote uitzondering. Hier heeft zich een verregaande anglicisering in het hoger onderwijs doorgezet, wat de discussie over het gebruik van het Engels als instructietaal opnieuw op de politieke agenda gezet heeft.

In Vlaanderen wordt ook een groei van het aantal opleidingen in het Engels vastgesteld, maar relatief gezien is dit aanbod nog steeds erg beperkt en nog steeds ver binnen de decretaal vastgestelde grenzen. Gezien de planlast en de kosten die dit met zich meebrengt, springen instellingen omzichtig om met het inrichten van Engelstalige opleidingen. Er is geen indicatie dat Vlaanderen op weg is om het Nederlandse voorbeeld te volgen. Vroeger was de taalregeling minder stringent en ook toen was het anderstalige aanbod beperkt. Nederland is in deze een niet na te volgen uitzondering.

Wat wel kan vastgesteld worden, is dat er binnen bepaalde disciplines (bijna) uitsluitend in het Engels wordt gecommuniceerd en gepubliceerd over onderzoeksresultaten. Brede toegang tot wetenschappelijke kennis is echter een belangrijke indicator voor duurzame ontwikkeling van

---

²⁵ Zenner, Eline, Speelman, Dirk & Geeraerts, Dirk. 2013. 'Macro and micro perspectives on the distribution of English in Dutch. A quantitative usage-based analysis of job ads.' *Linguistics* 51(5), 1019-1064.

²⁶ Zenner, Eline, Speelman, Dirk & Geeraerts, Dirk. 2013. 'Macro and micro perspectives on the distribution of English in Dutch. A quantitative usage-based analysis of job ads.' *Linguistics* 51(5), 1019-1064.

een maatschappij. Wanneer wetenschappelijke kennis enkel in het Engels beschikbaar wordt, daalt de toegankelijkheid van deze kennis. Het is daarom belangrijk dat ook in onderzoek aandacht besteed wordt aan de ontsluiting van de resultaten in het Nederlands om te vermijden dat een kenniskloof gecreëerd wordt tussen zij die voldoende Engels kennen om zichzelf toegang te verschaffen tot kennis en zij die onvoldoende Engels kennen.²⁷ Binnen de criteria die gehanteerd worden in de instellingen hoger onderwijs voor benoeming of bevordering, is het essentieel dat wetenschappelijke publicaties in het Nederlands ook op waarde geschat worden.

---

²⁷ Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren, September 2016. *Nederlands als taal van wetenschap en hoger onderwijs*.

DEEL IV: Aanbevelingen

In zijn advies van 2015 heeft de Vlor zich beperkt tot een aantal (belangrijke) technische bijstellingen om de implementatie van de bestaande taalregeling voor de instellingen hoger onderwijs efficiënter te maken.²⁸ De Vlor wijst erop dat ook vandaag nog de complexiteit van de taalregeling instellingen verplicht om in de praktijk ad-hocoplossingen te bedenken. Regelgeving die instellingen hiertoe noopt, is geen duurzame regelgeving. De aanbevelingen uit het advies van 2015 zijn om die reden nog steeds geldig. In dit nieuwe advies gaat de Vlor een stap verder. Vertrekkend van de vaststellingen die hierboven zijn beschreven en uitgaande van het feit dat instellingen al veel initiatieven hebben ontwikkeld en blijk geven van een verantwoord taalbeleid, pleit de Vlor voor een taalregeling die, met zo weinig mogelijke planlast, zowel de taalzorg voor het Nederlands als de internationalisering van opleidingen en instellingen stimuleert.

1 Het belang van een taalbeleid in Vlaamse instellingen hoger onderwijs

Gezien het spanningsveld tussen de zorg voor het Nederlands en de nood aan internationale openheid (belang van het Engels), is het nodig dat instellingen een taalbeleid ontwikkelen. Een taalbeleid houdt in dat er zorg gedragen wordt voor het taalgebruik aan de instelling hoger onderwijs. Dit betekent enerzijds dat er zorg is voor het Nederlands als instructietaal en anderzijds dat er omzichtig omgegaan wordt met de inrichting van anderstalige opleidingen en er aandacht besteed wordt aan de kwaliteit hiervan.

Het taalbeleid maakt deel uit van de kwaliteitszorg van een instelling hoger onderwijs. De Vlor pleit niet voor een dwingende regelgeving die door de overheid opgelegd wordt, maar voor een taalbeleid op instellingsniveau. De overheid kan instellingen wel stimuleren om een taalbeleid te ontwikkelen, dat ook expliciet deel kan uitmaken van de institutionele kwaliteitszorg.²⁹ Dit kan andere vormen van rapportering overbodig maken en behoedt voor een louter kwantitatieve benadering van de taalregeling.

2 Zorg voor het Nederlands als instructietaal

Instellingen nemen vandaag allerlei initiatieven om Nederlandse taalvaardigheid te bevorderen. Dit gebeurt echter nog niet overal systematisch, geïntegreerd en structureel. De Vlor beveelt aan dit te integreren in het beleid van de instelling. Instellingen kunnen hierover ook kennis uitwisselen via het Nederlands-Vlaams platform taalbeleid hoger onderwijs.³⁰ Dit platform kan nog worden geoptimaliseerd en het gebruik ervan moet worden gestimuleerd.

---

²⁸ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Hoger Onderwijs. [Advies over de implementatieproblemen van de taalregeling hoger onderwijs](#), 29 januari 2015. Dit advies wordt samen met het huidige advies opnieuw aan de minister bezorgd.

²⁹ Zie ook de aanbeveling van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren – Nederlandse Taalunie. 2015. *Adviesrapport Vaart met Taalvaardigheid. Nederlands in het hoger onderwijs: 'Ondersteun instellingen hoger onderwijs in het ontwikkelen en implementeren van een structureel, samenhangend, consistent en instellingsbreed taalbeleid.'*

³⁰ <http://www.taalbeleidhogeronderwijs.org/platform/>

2.1 Initiatieven ten aanzien van studenten

Heel wat instellingen hebben al een gevarieerd aanbod in verband met het Nederlands als instructietaal ontwikkeld. Daarbij is het belangrijk dat een inschatting gemaakt wordt van het taalniveau van studenten en dat de instelling hiervoor ook een remediëringstraject voorziet voor die studenten die het op dit vlak moeilijk hebben.

Het is ook belangrijk dat een inschatting gemaakt wordt van het taalniveau van buitenlandse diplomastudenten. De Vlor pleit ervoor dat instellingen erover zouden blijven waken dat buitenlandse studenten bij inschrijving voldoende kennis hebben van de instructietaal (B2-niveau).³¹ Dit is nodig om de opleiding zo succesvol mogelijk te kunnen volgen, maar is ook essentieel bijvoorbeeld in functie van veiligheidsvoorschriften bijvoorbeeld in laboratoria of practica.

2.2 Het opleidingsniveau/curriculum

Op opleidingsniveau is het nodig dat nagedacht wordt over leerlijnen communicatie, ook in opleidingen waarvan dit op het eerste gezicht minder evident lijkt. Alle opleidingen zouden hierbij gebaat zijn. Uiteraard is het belangrijk dat hierbij rekening gehouden wordt met de eigenheid van de opleiding. Studenten vinden het belangrijk dat het taalaanbod op een geïntegreerde manier verweven wordt met de vakinhoud.

Omwille van het belang in de latere beroepscontext en het sociaal-cultureel functioneren in de maatschappij, is het belangrijk dat correct taalgebruik en communicatievaardigheden deel uitmaken van de evaluatie van alle opleidingen. Als dit het geval is, moet dat ook vertaald worden in leerresultaten. Hierover moet duidelijk gecommuniceerd worden in de ECTS-fiches.

2.3 Professionalisering van docenten

De raad is het ermee eens dat docenten de instructietaal op een hoog niveau moeten beheersen (C1). Daarnaast hebben docenten nood aan professionalisering. Met name is didactische ondersteuning wenselijk bij het uittekenen van leerlijnen en de evaluatie ervan. Dit geldt zowel voor opleidingen/opleidingsonderdelen in het Nederlands³² als in het Engels.

3 Zorg voor het Nederlands als bestuurstaal/omgangstaal

3.1 Initiatieven ten aanzien van studenten

Het blijft voor buitenlandse studenten belangrijk om een beroep te kunnen doen op taalondersteuning om hun integratie te bevorderen. Dit kan via de instelling, cvo of talencentra aangeboden worden.

---

³¹ In artikel II. 193 van de Codex Hoger Onderwijs voorziet de decreetgever de mogelijkheid om een taalvoorwaarde op te leggen bij inschrijving.

³² Zie deel II van dit advies.

3.2 Initiatieven ten aanzien van docenten

Voor buitenlandse professoren is een onthaaltraject nodig. Een taalbad Nederlands moet hiervan een onderdeel zijn. Rekrutering van buitenlandse lesgevers mag echter niet bemoeilijkt worden door het Vlaamse taalbeleid. Het verplicht behalen van een B2-attest Nederlands als bestuurstaal na 3 jaar aanstelling is een belemmering in het aantrekken van buitenlandse toponderzoekers. De Vlor vraagt de overheid om deze regeling dringend te herbekijken. Door het opleggen van een taalttest, dreigt de concurrentiële positie van Vlaanderen in het aantrekken van deze mensen te verzwakken.³³

De Vlor herhaalt zijn pleidooi uit zijn advies van 2015 om een verplicht vormingspakket voor buitenlandse docenten te voorzien, veeleer dan een taalexamen. Dit vormingspakket moet deel uitmaken van een integratiebeleid en moet buitenlandse docenten in staat stellen om volwaardig te participeren aan het academisch leven van de instelling. Het verplicht vormingspakket is gericht op beheersing van de bestuurstaal, naast introductie in de Vlaamse context, de bestuursstructuur van de instelling, de onderzoeksfinancieringsmogelijkheden, etc. De Vlor roept de instellingen op om dit integratiebeleid voor buitenlandse docenten vorm te geven, uit te bouwen en actief te promoten.

4 Het aanbod anderstalige opleidingen

De Vlor heeft vastgesteld dat instellingen vandaag omzichtig omspringen met het inrichten van anderstalige opleidingen, in overeenstemming met de decretale verplichtingen.

4.1 Kwaliteitseisen

Anderstalig onderwijs moet voor de Vlor onderworpen blijven aan hoge kwaliteitseisen. Het niveau van taalbeheersing van de vreemde taal die als instructietaal van studenten en docenten gehanteerd wordt, moet gewaarborgd zijn. Instellingen moeten hierbij faciliteiten aanbieden om studenten dit niveau te doen behalen.

4.2 Kansengroepen

Voor kansengroepen moeten extra inspanningen geleverd worden zodat het anderstalige aanbod geen belemmering vormt voor de democratisering: anderstalige opleidingen mogen uiteraard geen elite-opleidingen worden. De Vlor wees er in zijn advies van 2008 al op dat een Engelstalige opleiding de moeilijkheidsgraad van de opleiding verhoogt, wat het studierendement van (zwakkere) studenten negatief kan beïnvloeden en een mogelijke extra drempel tot het hoger onderwijs kan betekenen. Hiervoor moet aandacht zijn en aanvullende trajecten moeten voorzien worden.

4.3 Geen/andere quota

Het opleggen van rigoureuze kwantitatieve quota, die veel planlast met zich meebrengen, is binnen het kader van het hier voorgestelde taalbeleid, een overbodige maatregel. De

---

³³ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Hoger Onderwijs. [Advies over de implementatieproblemen van de taalregeling hoger onderwijs](#), 29 januari 2015.

kwantitatieve logica en formele quota zijn niet gebaseerd op inhoudelijke argumenten en staan haaks op de principes van internationalisering en het vormen van interculturele competenties. De Vlor pleit daarom voor een afschaffing van deze quota. In plaats daarvan zouden de instellingen de leerresultaten (die op de geëigende, decretaal bepaalde manier worden gecontroleerd) als uitgangspunt kunnen nemen om de taalvaardigheid te bewaken. In de domeinspecifieke referentiekaders kan bijvoorbeeld worden beschreven dat de nodige competenties moeten worden bereikt opdat de student doelgericht kan communiceren in de onderwijstaal (en eventueel aanvullende talen). De Dublindescriptor met betrekking tot communicatie kan hiervoor als basis worden gebruikt.

Als de overheid toch een kwantitatieve norm als noodzakelijk vooropstelt, dan stelt de Vlor volgend alternatief voor de huidige regeling voor:

- Academisch en professioneel gerichte bacheloropleidingen worden in principe in het Nederlands aangeboden. Uitzonderingen moeten bijzonder goed worden gemotiveerd. Het quotum van maximaal 18,33 % van de opleidingsonderdelen van het modeltraject in een andere onderwijstaal wordt uitgebreid naar 50 %. Monitoring van het quotum moet soepel en zonder bureaucratische overlast gebeuren.
- De keuze van de instructietaal in de initiële masters wordt vrijgelaten, tenzij het gaat om opleidingen die betrekking hebben op het Nederlandse erfgoed (bijvoorbeeld master in de geschiedenis of Nederlandse taal- en letterkunde) of waarvan de afgestudeerden in hoge mate in aanraking zullen komen met Nederlandstalige burgers (bijvoorbeeld master in de rechten, opleiding geneeskunde). Deze laatste opleidingen worden altijd in een Nederlandstalige versie aangeboden, naast eventuele anderstalige varianten. De huidige taalregeling voor master-na-masteropleidingen blijft behouden.³⁴
- Het aanbieden van een Nederlandstalig equivalent in bachelor en master wordt niet decretaal verplicht, maar behoort tot de autonomie van de instelling.

5 Besluit

De Vlor is voorstander van een duurzaam taalbeleid in de Vlaamse instellingen hoger onderwijs. Een dergelijk taalbeleid houdt in dat zorg besteed wordt aan het gebruik van het Nederlands als instructietaal en taal van wetenschap en cultuur. Maar ook dat zorg gedragen wordt voor de kwaliteit van het anderstalige aanbod. De Vlor is ervan overtuigd dat er op dit vlak al heel wat gebeurt in de instellingen hoger onderwijs.

De Vlor vraagt aan de overheid om, in het licht van het huidige advies en dat van 2015, de bestaande taalregeling opnieuw te bekijken. De Vlor is er voorstander van om dit zorgvuldig en omzichtig te doen en is bereid om hierover met de overheid verder te overleggen.

Isabelle De Ridder
secretaris Raad Hoger Onderwijs

Ann De Schepper
voorzitter Raad Hoger Onderwijs

---

³⁴ Dit sluit aan bij het advies van de Nederlandse Onderwijsraad. 2011. *Weloverwogen gebruik van Engels in het hoger onderwijs*.